

Потреба досягнення та її вплив на успішність адаптації студентів-першокурсників

А. П. Шахвердова

Кафедра теорії та методики практичної психології соціально-гуманітарного факультету Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»

Paper received 16.11.2016; Accepted for publication 25.11.2016.

Анотація. В статі викладені результати теоретико-емпіричного дослідження спрямованого на визначення рівня потреби досягнення та її вплив на успішність адаптації студентів – першокурсників в ВНЗ. Викладено погляди вчених щодо адаптації особистості. Наданий узагальнений аналіз трактування поняття адаптація та потреби досягнення. Виявлені значимі додатні кореляційні зв'язки між показниками потреби досягнення та адаптації студентів. Емпірично доведено, що потреба досягнення може впливати на адаптацію студентів до навчання. Доведено, що відсутність мотивації, потреби в досягненні може сприяти дезадаптації студентів – першокурсників до навчання в ВНЗ.

Ключові слова: адаптація, адаптивність, потреба досягнення, адаптація студентів до навчання.

Актуальність дослідження. Реформування української системи освіти загострило питання адаптації студентської молоді до умов навчання в ВНЗ, яка розглядається як початковий етап включення їх до професійної спільноти. Проблема адаптації студентів-першокурсників є однією з важливих загальнотеоретичних проблем є традиційним предметом дискусій. На початковому етапі навчання студенти зазнають значні складності в учбово-пізнавальній діяльності, які вимагають сформованості пізнавальної активності, комунікативних умінь, мотивації та ціннісних орієнтацій на оволодіння обраною професією. Адаптація молоді до студентського життя – складний і багатогранний процес, який потребує залучення соціальних і біологічних резервів ще не до кінця сформованого організму. При цьому одночасно ростуть протиріччя і виникають складності в становленні самооцінки, самосвідомості та формування позитивного «образу – Я». Тому прискорення процесів адаптації першокурсників до нового для них способу життя і діяльності, дослідження психологічних особливостей, психічних станів, що виникають у навчальній діяльності на початковому етапі навчання, а також виявлення педагогічних і психологічних умов активізації даного процесу є надзвичайно актуальним завданням.

Аналіз досліджень і публікацій. Проблема адаптації є предметом дослідження вітчизняних та зарубіжних психологів, психофізіологів і психотерапевтів. Основні психологічні уявлення щодо адаптації, її дослідження та формування висвітлені в роботах А. А. Налчаджяна, А.О.Реана, К.Роджерса, Р. Даймонда тощо. Питанням входження особистості до нових обставин життєдіяльності, присвячені роботи таких вчених як Р. Г. Баярд, Г. Гертманн, І. Лангмейер, В. В. Москаленко, А.В. Мудрик, Ж. Піаже, М. Раттер, А.Г. Харчев тощо. Дослідження проблем адаптації учнів та молоді до нових умов діяльності займалися Д. О.Андрєєва, Є.Я.Бабенко, С. М. Бурков, Л.І. Васєха, Є.В. Витенберг, Б.О. Ефімов, Р.Г. Кузєєв, С.М. Мадорська, В.Г. Попов, Н.А. Савотіна, Т.В. Снегірєва., Т.Г. Стефаненко, О.О. Сусоколов, Л.Л. Шпак та інші. Взаємозв'язок проблеми адаптації та соціального становлення особистості відображено в дослідженнях Б. Г. Ананьєва, М. І. Бобнєва, В. Г. Бочарової, М.О. Галагузової, О. М. Леонтєва, Р.О. Літвак,

О. М. Новікова, А. В. Петровського, С. Л. Рубінштейна, Є. В. Таранова, В. О. Ядова та інших.

Огляд літературних джерел дозволяє говорити про значний спектр теоретичних підходів щодо проблеми адаптації в різних галузях наукового знання, що пов'язано зі специфікою завдань проведених досліджень, а також з відмінностями підходів, прийнятих в окремих наукових школах.

В психологічних словниках адаптація (від лат. *adapto* – пристосовую) трактується як «динамічний процес, завдяки якому рухливі системи живих організмів, незважаючи на мінливість умов, підтримують стійкість, необхідну для існування розвитку продовження роду. Процес адаптації відбувається тоді, коли в системі «організм – середовище» виникають значні зміни, що забезпечують формування нового гомеостатичного стану, який дає змогу досягати максимальної ефективності фізіологічних функцій і поведінкових реакцій» [11].

Адаптацію розглядають як «порушення збалансованості в системі «людина - середовище», що тягне за собою напругу адаптивних систем людини, виникнення тривоги, ослаблення емоційної стійкості, зміну характеристик міжособистісних відносин і мікросоціальної взаємодії» [12], як «особливу форму відображення системами впливу зовнішнього й внутрішнього середовища, що полягає в тенденції до встановлення з ними динамічної рівноваги» [5], як «процес, в ході якого у людини відбуваються якісні зміни в установках, інтересах, орієнтаціях, поглядах, переконаннях, проявляються в зміні поведінки людини» [10], як «єдність взаємодіючих сторін - людини і середовища з притаманними йому суперечливими моментами, в основі якої лежить активність соціального середовища, з одного боку, і активність особистості, з іншого» [2], як «сукупність пристосувальних реакцій, в основі яких лежить активне освоєння середовища, його зміна і створення необхідних умов для успішної діяльності» [14], як «здатність адекватно сприймати навколишню дійсність, ставлення до людей, подій вчинків, умінь спілкуватися, вчитися, працювати, відпочивати, регулювати поведінку відповідно до сподівань інших» [8].

Найбільш сучасним визначенням поняття психічної адаптації нам представляється наступне: «Психічну адаптацію можна визначити як процес установалення оптимальної відповідності особистості й навколиш-

нього середовища в ході здійснення властивої людині діяльності, яка дозволяє індивідуумові задовольняти актуальні потреби й реалізувати пов'язані з ними значимі цілі (при збереженні фізичного й психічного здоров'я), забезпечуючи в той же час відповідність психічної діяльності людини, його поведінки вимогам середовища» [12].

Очевидно, що не можна дотримуватися можливої прагматичної точки зору, згідно, якої добре адаптований той, хто домагається успіху. Не говорячи вже про те, що критерії успіху можуть бути зовсім різними в різних суспільствах і соціальних середовищах, слід ясно усвідомити, що успіх у житті й адаптованість – різні соціально-психологічні явища й підсумки психічної активності людину. Було б невірно кожному невдачу вважати ознакою відсутності адаптації [3].

Потреба в досягненні - це прагнення людини перевершити вже досягнутий рівень виконання або реалізації, змагання із самим собою або з іншими. Ця потреба проявляється як тенденція до поліпшення результатів, переживання успіху в будь-якій діяльності (значущою і незначущою), прагнення закінчити роботу у що б то не стало.

Потреба в досягненні пов'язана з рівнем домагань, підтримує процес формування цілей. Вона лежить в основі наполегливості при подоланні перешкод. Її можна охарактеризувати як спільне прагнення до «поліпшення». Людина хоче не тільки вирішити поставлене завдання, але зробити це найбільш ефективно, що дає їй особливе задоволення.

Не всі потреби людини сприяють правильному функціонуванню його організму й психіки і його соціально-психічній адаптації. Якщо брати крайній випадок, то в особистості може бути навіть така потреба (вона може бути як гіпертрофованою природженою – "природною", як прийнято говорити в радянській психології, – так і соціогеною), на шляху до задоволення якої індивід гине.

Виходячи із цього, А.А. Налчаджян запропонував ще одну класифікацію потреб і мотивів особистості: а) потреби й мотиви, адаптивні в даному соціальному середовищі; б) потреби й мотиви, прагнення до задоволення яких у даному соціальному середовищі приводить до дезадаптації особистості. Їх можна назвати дезадаптивними потребами й мотивами поведінки людини. Адаптивність або дезадаптивність потреби залежить від того, на які цінності вона спрямована, тобто з якого спектра соціальних цінностей повинен вибрати індивід для її задоволення відповідний об'єкт - ціль. Тому, можна говорити, також про адаптивні й дезадаптивні цілі й, відповідно, рівні домагань особистості в тих основних соціально-групових середовищах, у яких протікають провідні форми її активності [7].

В контексті теми нашого дослідження особливо слід визначити роботи що висвітлюють питання адаптації студентів – першокурсників до навчання в ВНЗ. Так, А. К. Гришанов, В. Д. Цуркан [6] стверджують, що «під адаптацією студента слід розуміти процес приведення основних параметрів його соціальних і особистісних характеристик у відповідність, в стан динамічної рівноваги з новими умовами вузівського середовища як зовнішнього фактору по відношенню

до студента». Основний зміст процесу адаптації студентів молодших курсів автори визначають як «формування нового ставлення до професії, освоєння нових навчальних форм, оцінок, способів і прийомів самостійної роботи тощо. А.В. Сіомічев [9] визначає адаптацію як процес пристосування індивідуальних і особистісних якостей до життя і діяльності людини в умовах існування; і в сфері адаптації студентів виділяє пізнавальний і комунікативний аспекти, як основні напрямки навчальності. Ю. С. Бабахан [4] відзначає важливість самооцінки студента як показника його здатності до навчальної адаптації, так як адаптація - це завжди той чи інший вид балансування внутрішнього і зовнішнього, індивідуального з громадським. Важливою передумовою успішної адаптації студента є наявність у нього здатності правильно оцінювати свої можливості як щодо пропонованих йому навчальних завдань, так і щодо його розпорядку і правил, що визначають їх виконання.

Ряд дослідників вважають адаптацію студентів процесом «входження особистості» у сукупність ролей і форм діяльності, убачаючи головний момент цього процесу в змістовному, творчому пристосуванні індивіда до особливостей обраної студентами професії й спеціальності за допомогою навчального процесу [1, 15]. Результатом адаптації студента, на їхню думку, є позитивне відношення його до вибраної професії, поглинання нею, і цей результат фіксується показниками академічної успішності.

Отже, теоретичний огляд літературних джерел дозволив визначити, що адаптація студентів до вузу розглядається як адаптація в сфері провідною діяльності (тобто навчання), адаптація в сфері спілкування (нових соціальних умовах), і цей процес супроводжується змінами в структурі особистісних властивостей (тобто адаптація до себе в нових умовах).

У нашому дослідженні під адаптацією ми розуміємо процес «входження особистості» в сукупність ролей і форм діяльності, убачаючи головний момент цього процесу в змістовному, творчому пристосуванні індивіда до особливостей обраної їм професії й спеціальності за допомогою навчального процесу.

Постановка мети. Теоретичний аналіз дозволив припустити, що на успішність адаптації студентів-першокурсників до умов навчання у вищій школі певним чином впливає потреба в досягненні.

Емпіричне дослідження проводилось на базі Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», в якому прийняли участь студенти – першокурсники у кількості 160 осіб.

Результати емпіричного дослідження. Для вивчення потреби в досягненні була застосована методика «Потреба досягнення» (Ю. М. Орлов, В. І. Шкуркін і Л. П. Орлов), для діагностики та виявлення особливостей соціально-психологічної адаптації – методика «Діагностика соціально-психологічної адаптації» (К. Роджерса, Р. Даймонда), та багаторівневий особистісний опитувальник «Адаптивність» А. Г. Маклакова [13]. Обробка отриманих даних здійснювалася за допомогою кількісного і якісного аналізів.

Проведений кореляційний аналіз виявив значимі кореляційні зв'язки між показниками потреби досяг-

нення та показниками адаптації, результати якого викладено в табл. 1

Виявлено значущі зв'язки між показниками рівня потреби досягнення (за методикою Ю. М. Орлова) та адаптацією (за методикою К. Роджерса та Р. Даймонда) ($r=0,36$, при $p<0,05$); рівня потреби досягнення та прийняття інших ($r=0,28$, при $p<0,05$); рівня потреби досягнення та прагненням до домінування ($r=0,30$, при $p<0,05$), що свідчить про вплив рівня потреби досягнення на показники психологічної адаптації особистості та їх взаємозв'язок.

Таблиця 1. Результати кореляційного аналізу між показниками потреби досягнення та адаптації

Показники за методиками визначення рівня адаптивності		Рівень потреби досягнення за методикою Ю.М.Орлова
Показники психологічної адаптації особистості за методикою К.Роджерса та Р.Даймонда	Адаптація	0,36*
	Самосприйняття	0,11
	Прийняття інших	0,28*
	Емоційний комфорт	0,12
	Інтернальність	0,03
	Прагнення до домінування	0,30*
Рівень адаптивності за методикою К.Роджерса		0,29*
Індивідуально-психологічні адаптаційні здібності за методикою О.К.Маклакова	Моральна нормативність	0,01
	Комунікативні здібності	0,1
	Нервово-психічна стійкість	0,42*
	Адаптивні здібності	0,40*
r - коефіцієнт Спірмена, ($p<0,05$) = 0,197		
* - $p<0,05$		

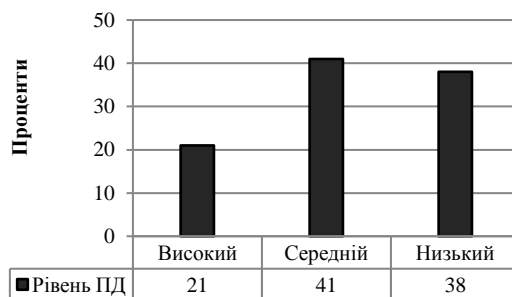
В роботах студентів-першокурсників наявний значущий зв'язок між показниками рівня потреби досягнення (за методикою Ю.М. Орлова) та рівнем адаптивності (за методикою К.Роджерса) ($r=0,29$, при $p<0,05$), тобто при зростанні рівня потребу досягнення буде зростати і рівень адаптивності першокурсників.

Значущий зв'язок в роботах студентів-першокурсників є між показниками рівня потреби досягнення (за методикою Ю.М. Орлова) та нервово-психічною стійкістю (за методикою О. К. Маклакова) ($r=0,42$, при $p<0,05$); рівня потреби досягнення (за методикою Ю. М. Орлова) та адаптаційними здібностями (за методикою О. К. Маклакова) ($r=0,40$, при $p<0,05$), тобто чим вище рівень потреби досягнення тим міцніше у студентів-першокурсників нервово-психічна стійкість та вище рівень адаптаційних здібностей.

Результати кореляційного аналізу підтвердили можливість порівняння досліджуваних характеристик адаптації та потреби досягнення дозволили здійснити якісний аналіз отриманих даних. Для виявлення груп досліджуваних з різним рівнем потреби досягнення за значеннями процентних оцінок виявлено групи випробуваних з високим, середнім та низьким рівнем загального показника потреби досягнення. Отримані данні відповідних профілів груп осіб з різним рівнем потреби досягнення представлено на рис. 1.

Візуальний аналіз профілів свідчить, що 21% досліджуваних має високу потребу в досягненні, що характеризує їх як наполегливих в досягненні власних цілей, але не задоволені досягнутим; постійно праг-

нуть робити справу краще, ніж раніше; схильні сильно захоплюватися роботою; прагнуть у будь-якому випадку пережити задоволення від успіху; не здатні погано працювати; відчувають потребу винаходити нові прийоми роботи у виконанні самих звичайних справ; у них відсутній дух суперництва; вони хочуть, щоб інші разом з ними переживали успіх у досягненні результату, не задоволені легким успіхом і несподіваною легкістю завдання; готові прийняти допомогу і допомагати іншим при вирішенні складних завдань, щоб спільно радіти успіху.

Рис. 1. Профілі груп осіб з різним рівнем потреби досягнення (за методикою Ю. М. Орлова)

41% досліджуваних мають середній рівень потреби досягнення, а 38% - низький рівень потреби досягнення. В результаті узагальнення отриманих даних, ми бачимо, що взагалі рівень потреби в досягненні у студентів першого курсу може бути оцінений як невисокий (див.рис.1).

Як ми бачимо з рисунку 1, відносно невелика кількість першокурсників (21%) ставлять перед собою в навчальній діяльності позитивну мету, досягнення якої може бути однозначно розцінене як успіх.

41% досліджуваних чітко проявляють прагнення, будь-що-будь добитися успіху в цій діяльності, але, на відміну від студентів з високим рівнем потреби досягнення, їм треба створити відповідні умови й засоби, що сприяють цьому.

38% досліджуваних ставлять перед собою не досить чітку мету та додають недостатньо зусиль до її формування й досягнення, і як результат практично завжди не отримують бажаний результат (див.рис.1).

Як зазначають науковці (Ю. Орлов, Д. Маклеланд і Х. Хекхаузен), потреба досягнення успіхів є придбаною і починає складатися в дошкільному віці, під впливом сприятливих соціогенних чинників. Інтенсивний розвиток її може відбуватися і в інші вікові періоди, що дає привід сподіватися на можливість розвитку у студентів такої особистісної установки як орієнтованість на досягнення успіху в процесі спеціально організованих заходів, якщо виявляється низький рівень її розвитку. Також, негативними факторами при розвитку потреби в досягненні успіху вчені (Л. І. Божович, В. І. Ковальов, О. М. Леонт'єв) виділяють відсутність можливості контролю суб'єкта за своїми діями і неможливість відстежити зв'язок між ними і кінцевим результатами, тобто мала ступінь власного впливу на кінцевий результат приводить до зниження активності в будь-якій діяльності, особливо спрямованої на досягнення успіху.

Таким чином, студенти першого року навчання здатні приймати активну участь в створенні таких

умов, в яких може бути задовільнена їх потреба досягнення, однак з боку ВНЗу потрібні такі рамки, всередині яких це створення може бути реалізовано.

Отже, можна зробити висновок, що студенти-першокурсники мають середній рівень потреби досягнення, що характеризує їх як недостатньо наполегливими в досягненні власних цілей, не в повній мірі захоплюються роботою, не завжди добре працюють; не мають творчого підходу допомагають іншим при вирішенні складних завдань, щоб спільно радіти успіху.

Висновки. 1. У статті розглянуто результати теоретико - емпіричного дослідження, спрямованого на вивчення впливу потреби досягнення на процес адаптації студентів-першокурсників до навчання в ВНЗ.

2. Виявлено значимі додатні зв'язки на 5 % рівні між показниками потреби досягнення та показниками адаптивності.

3. Емпірично встановлено, потреба досягнення впливають на рівень успішності адаптації студентів-першокурсників до навчання в ВНЗ.

4. Доведено, що студенти-першокурсники мають середній рівень потреби досягнення, що характеризує їх як недостатньо наполегливими в досягненні власних цілей, не в повній мірі захоплюються роботою, не завжди добре працюють; не мають творчого підходу допомагають іншим при вирішенні складних завдань, щоб спільно радіти успіху.

ЛІТЕРАТУРА

- 1 Андреева Д. А. О понятии адаптации. Исследование адаптации студентов к условиям учебы в вузе // Человек и общество. — М., 1973. Вып. XI-II.
- 2 Анохин П.К. Избранные труды. Философские аспекты теории функциональной системы / П.К.Анохин. — М.: Наука, 1978. — 400 с.,
- 3 Асеев В. Г. Теоретические аспекты проблемы адаптации // Адаптация учащихся и молодежи к трудовой и учебной деятельности. — Иркутск, 1986.
- 4 Бабахан Ю.С. Самооценка студента как показатель его способности к учебной адаптации// Психологические и социально-психологические особенности адаптации студента. - Ереван, 1973 - с. 21-25.
- 5 Георгиевский А.Б. Эволюция адаптации (историко- методологическое исследование). - Л.: Наука, 1989.
- 6 Гришанов Л.К., Цуркан В.Д. Социологические проблемы адаптации студентов младших курсов // Психолого-педагогические аспекты адаптации студентов к учебному процессу в вузе. - Кишинев, 1990 - с.29-41.
- 7 Постовалова Г. И. О факторах, определяющих адаптационную способность человека // Галина Ивановна Постовалова / Психологические и социально-психологические особенности адаптации студентов. Ереван, 1973.С.18-19
- 8 Селье Г. Очерки об адаптационном синдроме. М., 1960
- 9 Сиомичев А.В. Психологические особенности адаптации студентов в сфере познания и общения в вузе. // Автореферат на соискание степени кандидата психологических наук. - Л., 1985 – 17 с.
- 10 Скубий М. И. Социальные проблемы адаптации сельских учителей: Дис. ...канд. филос. Наук Михаил Иванович Скубий / Новосибирск, 1975. 198 с.
- 11 Словарь психолога-практика / Сост. Сергей Юрьевич Головин. 2-е изд., перераб. и доп. Минск, 2001.
- 12 Суханов О. А. Анализ понимания адаптации человека в отечественных психологических исследованиях / Алексей Анатольевич Суханов / Гуманитарный вектор. Серия: Педагогика, психология. № 2 / 2011. — с. 201-205
- 13 Фетискин Н.П., Козлов В.В., Мануйлов Г.М. Социально-психологическая диагностика развития личности и малых групп. М.: Изд-во Института Психотерапии, 2002. — 490 с.
- 14 Шибутани Т. Социальная психология / Шибутани Тамотсу / Пер. с англ. Вадим Борисович Ольшанский / - Ростов-на-Дону: Феникс, 2002. — 538 с.
- 15 Шустова Н.Е., Грищенко В.В. Социально-психологическая адаптация молодежи и отношение к социальным нормам // Психологический журнал , 2007. - №1.

REFERENCES

- 1 Andreeva D.A. About the concept of adaptation. adaptation of students to study in the university study conditions // Individual and Society. - M., 1973. Vol. XI-II.
- 2 Anokhin P.K. Selected works. Philosophical aspects of the theory of functional systems / P.K.Anohin. - M.: Nauka, 1978 - 400 s.
- 3 Aseev V.G. Theoretical aspects of adaptation problems // Adaptation of students and young people for employment and training activities. - Irkutsk 1986.
- 4 Babakhan Y.S. Self-evaluation of the student as an indicator of its ability to adapt to the training // Psychological and socio-psychological characteristics of the student's adaptation. - Yerevan, 1973 - p. 21-25.
- 5 Georgievski A. B. Evolution adaptation (historical and methodological research). - L.: Nauka, 1989.
- 6 Grishanov L. K. Turcan V. D. Sociological problems of adaptation undergraduates // Psychological and pedagogical aspects of adaptation of students to the educational process in high school. - Chisinau, 1990 - s.29-41.
- 7 Postovalova G. I. Factors that determine a person's ability adaptation // Galina Postovalova / Psychological and socio-psychological features of adaptation of students. Yerevan, 1973.S.18-19
- 8 Selye H. Essays about adaptation syndrome. M., 1960
- 9 Siomichev A. V. Psychological features of adaptation of students in the field of cognition and communication at the university. // Abstract for the degree of candidate of psychological sciences. - L., 1985 - 17.
- 10 Scooby M. I. Social problems of adaptation of rural teachers: Dis. ... Cand. Philosophy. Sciences Mikhail Scuba / Novosibirsk, 1975. 198 p.
- 11 Dictionary psychologist practice / Comp. Sergey Golovin. 2nd ed., Rev. and ext. Minsk, 2001.
- 12 Sukhanov O. A. Analysis of understanding of human adaptation in the domestic psychological research / Alexey A. Sukhanov / Humanities vector. Series: Pedagogy, Psychology. Number 2/2011 - with. 201-205
- 13 Fetiskin N. P., Kozlov V. V., Manuilov G. M. Socio-psychological diagnosis of personality development and small groups. M.: Publishing House of the Institute of Psychotherapy, 2002. - 490 p.
- [14] Shibutani T. Social Psychology / Shibutani Tamotsu / Trans. from English. Vadim B. Olshansky / - Rostov-on-Don: Phoenix, 2002. - 538 p.
- [15] Shustova N. E., Grishchenko V. V. Socio-psychological adaptation of youth and attitude towards social norms // Psychological magazine, 2007. -№1.

Потребность достижения и ее влияние на успешность адаптации студентов-первокурсников

А. П. Шахвердова

Аннотация. В данной статье изложены результаты теоретико-эмпирического исследования направленного на определение уровня потребности достижения и ее влияние на успешность адаптации студентов - первокурсников в ВУЗе. Изложены взгляды исследователей адаптации личности. Предоставлен обобщенный анализ трактовки понятия адаптация и потребности достижения. Выявленные значимые положительные корреляционные связи между показателями потребности достижения и адаптации студентов. Эмпирически доказано, что потребность достижения может влиять на успешность адаптации студентов к обучению. Доказано, что отсутствие мотивации, потребности в достижении может способствовать дезадаптации студентов - первокурсников к обучению в ВУЗе.

Ключевые слова: *адаптация, адаптивность, потребность достижения, адаптация студентов к обучению.*

The need for achievement and its influence on the success of the adaptation of first-year students

A. P. Shahverdova

Abstract. The article presents the results of theoretical and empirical studies aimed at determining the level of requirements to achieve and its impact on the success of adaptation of students - first-year students at the university. It sets out the views of the individual adaptation of researchers. It provided a synthesis of the interpretation of the concept of adaptation and achievement needs. Revealed significant positive correlations between indicators of achievement and adaptation needs of students. Empirically it proved that the need for achievement may affect the success of the adaptation of students to learn. It is proved that a lack of motivation, need for achievement may contribute to maladjustment of students - first-year students to training in high school.

Keywords: *adaptation, adaptability, need for achievement, adaptation of students to learn.*